

„KOKAM PA PĒDĀM”

Orientēšanās spēle Rīgā

„Airis, Mozus un radio. Koks Latvijas vēsturē”

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja rīkota konceptuāla izstāde par cilvēka un koka mijiedarbību no senvēstures līdz mūsdienām. Tajā aplūkoti katram laikmetam raksturīgie pieturpunkti cilvēka un koka attiecību vēsturē.

Izstādes piecās sadaļās iespējams aplūkot vissenākos Latvijā no koka darinātos priekšmetus, izzināt koka nozīmi tirdzniecībā, iepazīt koka pielietojuma veidus zemnieka sētā, atvērt industriālā laikmeta kokrūpniecības vēstures lappuses un noskaidrot katra devumu koka izmantošanā un saudzēšanā šodien.

Svētais Juris.
Nezināma
baznīca. 15. gs.

Airis. Užavas Sārņates apmetne.
4100.–2900. g. pr. Kr.

Krēsls. Rucavas
pagasts. 19. gs.

Radiouztvērējs
“VEF Super B 417”

Koka velosipēds “Grace”. Uzņēmums
“Materia Bikes” Rīgā. 2019. gads

Cilvēks ienāk mežā

Cilvēka attiecības ar mežu un koku pirms vairāk nekā 12 000 gadu aizsākās kā ienākšana vidē, kurā izdzīvot bija iespējams, tikai pielāgojoties tai.

Koks kļūst par vērtību

Viduslaiku Livonijā kopš 13. gadsimta ne tikai paplašinājās koka lietojums, bet arī fundamentāli mainījās tā nozīme saimniecībā.

Koka laikmets sadzīvē

Līdz 20. gadsimtam lielākā daļa iedzīves priekšmetu bija darināti no koka.

Koks uz konveijera

19.–20. gadsimtā cilvēks maksimāli paplašināja koka lietojuma sfēras savu ērtību un tehniskā progresā nodrošināšanai, bet vienlaikus aktualizējās jautājums par dabas aizsardzību.

Cilvēks un koks. Jauns sākums?

Mūsdienās cilvēks attiecībās ar koku mēģina atrast līdzsvaru starp neremdināmo patēriņu dzīves kvalitātes nodrošināšanai un augošo izpratni par ekoloģiju.

Aicinām iesaistīties izzinošā orientēšanās spēlē pa Rīgu!

Šī spēle paredzēta tiem, kurus vienlīdz stipri aizrauj vēlme gūt jaunas izaiciniēt sevi, savu ģimeni un draugus iepazīt Rīgu no jauna! Šī spēle paredzēta tiem, kurus vienlīdz stipri aizrauj vēlme gūt jaunas zināšanas un sportisks azarts, aptuveni divu stundu laikā ceļojot pa Rīgas centra vietām, kuras slēpj neskaitāmus stāstus par koka un cilvēka mijiedarbību dažādos laikmetos. Spēle veicama gan vienatnē, izzinošas pastaigas laikā, gan sacenšoties ar draugiem par ātrāko maršruta izešanas laiku.

Vēlam veiksmi un jaunus atklājumus!

Spēles norise

1. Spēles bukletā vai aplikācijā atradīsiet karti, kurā norādīti objekti ar uzdevumiem.
2. Nonākot konkrētajā vietā un izpildot uzdevumu, ierakstiet savu versiju atbildes laukā.
3. Spēlei paredzētais laiks ir aptuveni divas stundas.
4. Objektu sasniegšanas kārtība spēles gaitu neietekmē.
5. Pareizās atbildes meklējiet bukleta beigās. Saskaitiet punktus un noskaidrojiet, kurš ir spēles uzvarētājs!

Spēle pieejama arī aplikācijā:
<http://airismozusunradio.app>

Sekoiet jaunumiem mājaslapā un sociālajos tīklos!

www.airismozusunradio.lv
#AirisMozusunradio

Kopš viduslaikiem baznīcām, kuras atradās ārpus pilsētas nocietinājumiem, deva ceļotāju patroneses vārdu. Līdzīgi vārdu ieguvusi arī attēlos redzamā baznīca. Karadarbību rezultātā tā daudzkārt postīta un mainījusi atrašanās vietu pilsētvidē. Sākotnēji šī baznīca slējās tagadējās Brīvības ielas sākumā. Pēc 1812. gada Lielā ugunsgrēka, kad pelnos tika pārvērstā lielākā daļa Rīgas Pēterburgas (tagad Vidzemes) priekšpilsētas, nodega arī šī baznīca. Lai draudzei būtu,

Brīvības un Dzirnau ielas stūrīs Rīgā. 19. gs. otrā puse.
Fotogrāfs Alfons Bērmanis. Foto no LNVM krājums

kur noturēt dievkalpojumus, 1817. gadā tagadējās Brīvības un Dzirnau ielas stūrī uzcēla koka lūgšanu namu. Minēto ēku draudze izmantoja līdz 1868. gada vasarai, kad pēc Rīgas pilsētas arhitekta J. D. Felsko (1813–1902) projekta uzcēla jaunu mūra baznīcu Ģertrūdes un Baznīcas ielu krustpunktā. Baznīca iesvētīta 1869. gadā.

Uzdevumi

1.1. Kurai svētajai veltīti attēlos redzami dievnami?

- A) Sv. Marijai;
- B) Sv. Ģertrūdei;
- C) Sv. Annai;
- D) Sv. Katrīnai.

Punktu skaits: 5

1.2. Cik kokskulptūru ieskauj baznīcas altāri?

Punktu skaits: 6

Brīvības un Ģertrūdes ielas krustojums Rīgā. 1927. gada maijs.
Fotogrāfs Matiss Pluka. LNVM krājums

Atbildes

1.1. _____

1.2. _____

Baznīcas ielā 20/22 atrodas koka ēka, ko ieskauj stikla fasāde. To pēc arhitekta Andra Kronberga projekta uzbūvēja 2003. gadā. Oriģinālā dizaina dēļ ēka ieguva Latvijas Arhitektu savienības apbalvojumu par veiksmīgu arhitektūru.

Uzdevumi

2.1. Baznīcas ielā ir kāda ēka, kurā spoguļojas Vecā Sv. Ģertrūdes baznīca. Ar ko šī ēka ir slavena?

- A) tā ir pirmā ēka Latvijā ar dubultu fasādi;
- B) tajā dzīvo LR Ministru prezidents Krišjānis Kariņš;
- C) tajā pirms laulībām Sv. Ģertrūdes baznīcā notiek iesvētīšanas mācības;
- D) tajā pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas notika pirmās valdības sēdes.

Punktu skaits: 5

2.2. Cik stāvu ir stikla fasādē ieskautajai koka ēkai?

Punktu skaits: 4

Atbildes

2.1. _____

2.2. _____

Rīgas Svētā Iabticīgā Ņevas Aleksandra pareizticīgo baznīca, saukta arī par Aleksandra Ņevska baznīcu, celta 1820.–1825. gadā kā pieminēklis Krievijas impērijas uzvarai pār Napoleonu. Tāpēc zīmīgs ir tās novietojums uz galvenās pilsētas maģistrāles – Brīvības ielas, toreizējā Aleksandra bulvāra (šajā pašā ielā pie tagadējā Gaisa tilta uzstādīja otru šim notikumam veltītu pieminēkli – Aleksandra triumfa arku, kas tagad redzama Viesturdārzā –, savukārt trešais pieminēklis bija Uzvaras kolonna, kas atradās pie Rīgas pils un tika demontēta Pirmā pasaules kara laikā).

Sv. Aleksandra Ņevska baznīca būvēta klasicisma stilā un proporcijās atveido Romas Panteona arhitektūru. Apaļās celtnes sienas būvētas no stateniski novietotiem tēstiem balķiem, apmestas un krāsotas. Dievnama telpiskā uzbūve saistīta ar kristietības kanoniem. Par pamatu ņemts skaitlis trīs – Svētās Trīsvienības simbols: celtnes apaļo būvapjomu paplašina trīs taisnstūra piebūves, arī logaīlas grupētas pa trim.

Uzdevums

- 3.1. Abpus baznīcas ieejai no Brīvības ielas puses logos ir vitrāžas. Kas tajās attēlots?**

Punktu skaits: 3

Atbilde

- 3.1. _____

Brīvības iela Rīgā ap 1900. gadu. Fotogrāfs nezināms. LNVM krājums

Vēl 17. gs. sākumā Rīgas apbūvē dominēja koka celtnes. Robežšķirtnē starp koka ēku celtniecību un pāreju uz mūra ēkām bija 1812. gada Lielais ugunsgrēks. 1812. gada jūlijā, lai veiksmīgāk aizstāvētos no Rīgai tuvojošās Napoleona armijas, tika pieņemts lēmums kontrolēti nodedzināt Pēterburgas (tagad Vidzemes) priekšpilsētu. Pēc Baltijas ģenerālgubernatora Magnusa Esena pavēles naktī no 11. uz 12. jūliju priekšpilsētu aizdedzināja. Vēja un sliktās organizācijas dēļ ugunsgrēks kļuva nekontrolējams: nodega 782 ēkas, bez pajumtes atstājot gandrīz 7000 iedzīvotāju. Lai līdzīga nelaime neatkārtotos, Rīgā sāka celt arvien vairāk mūra ēku.

Uzdevums

4.1. Apskatiet attēlu – cik koka celtnu patlaban redzams šajā Brīvības ielas posmā? Nosauciet precīzus nosaukumus iestādēm, kas tajās atrodas.

Punktu skaits: 3

4.2. Laika gaitā koka īres namam Brīvības ielā 41 bijuši dažādi īrnieki. Ilgus gadus to savām darbnīcām nomājuši fotomeistari. Kurš no minētajiem fotogrāfiem bija to skaitā?

A) Arnolds Cālītis;

C) Leons Balodis;

B) Jānis Rieksts;

D) Vilis Rīdzenieks.

Punktu skaits: 5

Atbildes

4.1. _____

4.2. _____

Iecere 1930. gadu otrajā pusē Rīgā atvērt „Piena restorānu” pieder tā laika Valsts un Ministru prezidentam Kārlim Ulmanim. Tā radusies, lai veicinātu noietu vietējo lauksaimnieku produktiem un vienlaikus uzsāktu cīņu ar „zaļo pūķi”. Restorāna dzērienkartē bija tikai piens, kefīrs un rūgušpiens. Rīgā pavisam bijuši pieci piena restorāni, populārākais atradies Brīvības un Elizabetes ielas stūrī. Sākotnēji (1936. gadā) tas iekārtots koka ēkā Brīvības un Elizabetes ielas stūrī (tagad Elizabetes iela 55). Pēc Otrā pasaules kara „Piena restorānu” pārcēla uz blakus

Elizabetes iela Rīgā. 1950. gadi.
Fotogrāfs Grigorijs Akmoļinskis. LNVM krājums

ēku, bet koka ēkā iekārtoja saldējuma kafejnīcu „Saldējums”. Triju veidu saldējuma bumbiņas ar dažādiem ievārijumiem – tolaik tas bija kas unikāls! Turklāt tā bija vienīgā vieta Rīgā, kur baudīt ar putukrējumu pildītas kūkas. Tautā abas sabiedriskās ēstuves bija ļoti iecienītas, un vēl ilgi pēc slēgšanas 1965. gadā ļaudis tās pieminējuši ar nostalgiju. Abas atēlā redzamās ēkas nojauca 1967. gadā.

Uzdevumi

5.1. Kura augstceltne tika uzcelta nojaukto ēku vietā?

Punktu skaits: 4

5.2. Pirms pārbūves „Piena restorāna” vajadzībām koka ēkā darbojās smalks lokāls „Dancing Palace”. 1925. gadā tā nosaukums nonāca laikrakstu pirmajās slejās kāda laikmetam netipiska notikuma dēļ. Kas tas bija par notikumu?

- A) notika divu naidīgu Rīgas mafijas grupējumu apšaušana;
- B) tika izrādīta Eiropā slavena kabarē izrāde;
- C) ar rautu (greznām viesībām) tika sveikti Latvijā pirmā vīriešu skaistumkonkursa laureāti;
- D) svinīgas vakariņas pēc ievēlēšanas par valsts prezidentu baudīja Jānis Čakste.

Punktu skaits: 4

Atbildes

5.1. _____

5.2. _____

Elizabetes un Brīvības ielas krustojums Rīgā. Foto no grāmatas
A. Caune „Rīgas klusais centrs pirms 100 gadiem”. Rīga, 2015.

Tieši kokrūpniecība bija joma, kas paaudzēm ilgi nodrošināja turīgās Rīgas patrieciešu dzimtas Vērmaņu bagātību. Johana Kristofa Vērmaņa kokzāģētava Sarkandaugavā bija pirmais uzņēmums Baltijā, kas 1832. gadā ražošanā ieviesa tvaika dzinējus. Tas samazināja ražošanas izmaksas un ļāva kāpināt produkcijas apjomus. Nemītīgi paplašinoties, kokzāģētava-gigants „Vērmanis un dēls” jau 19. gs. vidū saražoja divas trešdaļas visu Rīgā pārdoto dēļu, tajā strādāja ap 500 darbinieku un apgrozījums sasniedza 1 000 000 rubļu gadā.

Pati Vērmaņu ģimene gan nedzīvoja industrializētajā Sarkandaugavā, bet baudīja pulsējošās metropoles Rīgas centra ērtības. Vērmaņu ģimenes nams celts ekskluzīvā vietā, tieši starp Vecrīgu un „jaunpilsētu” – Elizabetes ielā, kur slējās daudzu Rīgas turīgāko birģeru un fabrikantu ģimenes villas.

Uzdevums

6.1. Kokapstrādes firma „Vērmanis un dēls”, kas dibināta 1819. gadā, ir uzskatāma par vecāko kokapstrādes uzņēmumu Rīgā. 1889. gadā uzņēmums piedzīvoja bankrotu. Kāds bija tā iemesls?

- A) nesamaksāti nodokļi;
- B) Eiropas valūtas krīze;
- C) koku industrijas ražošanas apjomu samazināšanās;
- D) nespēja pielāgoties jaunajai tirgus situācijai un modernizācijai.

Punktu skaits: 4

Atbilde

6.1. _____

Veidojot Vērmanes dārzu, katrs varēja tajā iestādīt koku par godu kādam cilvēkam vai dzīves notikumam.

1869. gadā parkā uzstādīta strūklaka, kas atjaunota 1978. gadā un darbojas joprojām.

Vērmanes dārzs Rīgā. 1930. gadi. Fotogrāfs nezināms. LNVN krājums

Uzdevumi

7.1. Atrodiet strūklaku! Tās tuvumā aug gluži nesen iestādīts koks. Kuras sugas koks tas ir, un kam tas veltīts?

Punktu skaits: 3

7.2. Atrodiet parka dižāko koku, kura apkārtmērs pārsniedz 5 metrus, un nosauciet tā sugu!

Punktu skaits: 3

7.3. Atrodiet Georga Kūfalta laikā stādīto ošlapu pterokāriju – koku ar vairākiem īpatnēji augošiem stumbriem! Kas ieskauj šo koku?

Punktu skaits: 2

Vērmanes dārzs Rīgā. 2021. gada maijs. Fotogrāfs Jānis Šabanovs

Vērmanes dārzs Rīgā. 2021. gada maijs. Fotogrāfs Jānis Puķītis

Atbildes

7.1. _____

7.2. _____

7.3. _____

Vērmanes dārzs Rīgā. 1920. gadi. A/S "J. A. Kukurs" izdevums. Atklātne. LNVM krājums

Vērmanes dārzs ir otrs vecākais parks Rīgā aiz Viesturdārza. Tur aug gan vietējās, gan svešzemju sugas, sastopami vairāki lieli un seni koki, kuri jau sasnieguši dižkoka statusu. Pēc Rīgas priekšpilsētu nodedzināšanas 1812. gadā atbrīvojās vieta, kurā tika nolemts izveidot parku, lai aizmirstu nelaimi nesušo ugunsgrēku. Vērmanes dārzs atklāts 1817. gadā uz zemesgabala, ko pilsētai dāvināja Anna Ģertrūde Vērmane ar noteikumu, ka parks būs atvērts ikvienam. Parkā atrodas Vērmanei veltīts pieminēklis, kas atklāts 19. gadsimtā un mūsdienās atjaunots.

Uzdevums

8.1. Nostājieties uz gājēju celiņa pretī Annas Ģertrūdes Vērmanes pieminēklim! Kas dzīvo mājiņā tam blakus?

Punktu skaits: 3

8.2. Aplūkojiet Vērmanes pieminēkli no abām pusēm! Kurā gadā tas uzstādīts?

Punktu skaits: 2

Atbildes

8.1. _____

8.2. _____

1862. gadā tika veikta Rīgas centrālās ielas – tagadējā Brīvības bulvāra – izbūve, ierīkojot divas brauktuves joslas un starp tām promenādi – gājēju ceļu. Gar tā malām posmā starp Raiņa bulvāri un Elizabetes ielu ierīkoja liepu četrriindu stādījumus. Līdz 1863. gadam iestādīja alejas arī Raiņa bulvārī, tagadējā Pulkveža Brieža ielā, Tērbatas ielā gar Vērmanes dārzu, Kalpaka bulvārī gar Esplanādi, ar Holandes liepām apzaļumoja arī citas Rīgas centra ielas. 1880. gadā Rīgā notika pirmā koku uzskaitīšana. Kopumā 19. gs. beigās Rīgas centra ielās un bulvāros iestādīja apmēram 6000 koku, no kuriem līdz mūsdienām saglabājušies ap 4000.

Brīvības laukums Rīgā ap 1890. gadu.
Fotogrāfs nezināms. LNVK krājums

Jau sākotnēji bija iepļānots, ka kokiem tiks veikta vainaga veidošana, tos apzāģējot ik pēc 5–7 gadiem. Tiesa, realitātē to veica daudz retāk: pirmoreiz 1907. gadā, pēc tam 1920.–1930. gados, Otrā pasaules kara laikā, dažās sezonās kopš 1978. gada, bet plašākā apjomā vainagu veidošana atsākta tikai 21. gs. pirmās desmitgades vidū.

Uzdevumi

9.1. Kurā gadā Aleksandra (tagad Brīvības) bulvārī iestādīja pirmo četrriindu liepu aleju?

- A) 1795. gadā; B) 1815. gadā; C) 1905. gadā; D) 1862. gadā.

Punktu skaits: 4

9.2. Kuras sugas liepas iestādīja Aleksandra (tagad Brīvības) bulvārī?

Punktu skaits: 3

9.3. Cik liels bija kopējais koku skaits Rīgā to pirmajā uzskaitīšanas laikā 1880. gadā?

- A) 4000; B) 7000; C) 10 000; D) 12 000.

Punktu skaits: 4

9.4. Kurā gadā tika veikta pirmā koku vainagu apzāģēšana?

- A) 1881. gadā; B) 1995. gadā; C) 1900. gadā; D) 1907. gadā.

Punktu skaits: 4

Atbildes

9.1. _____	9.3. _____
9.2. _____	9.4. _____

[illegible]

Kanālmalas apstādījumi Rīgā radušies mērtiecīgas pilsētplānošanas rezultātā 1857.–1863. gadā, paplašinot pilsētas centru ārpus Vecrīgas robežām. Pilsētas kanāls ierīkots bijušā nocietinājumu grāvja vietā. Nojaucot vaļņus, grāvi padarīja šaurāku un dziļāku, tam pāri uzbūvēja tiltus. Paaugstinot Smilšu bastionu ar vaļņu zemi, izveidoja Bastejkalnu. Bastejkalnu apstādīja ar kokiem jau 1859. gadā, bet gadu vēlāk kalna galā uz cēla paviljonu. 1880. gados Bastejkalnu pārveidoja un izveidoja celiņus, kas tagad terases veidā ved augšup uz Bastejkalna virsotni. Vēlāk pēc Georga Kūfalta projekta Bastejkalnā iekārtoja akmens krāvumus, strautiņus ar kaskādēm, ūdenskritumiem un alpināriju (akmeņdārzu, kurā audzē kalnu augus).

Bastejkalns Rīgā. 1928. gada 2. maijs. Fotogrāfs Matīss Pluka. LNVK krājums

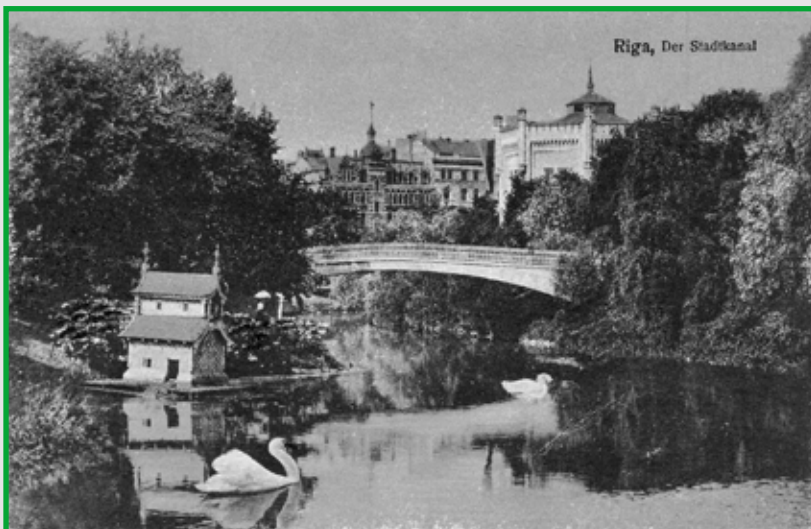
Skats no Bastejkalna Rīgā. 19. gs. otra puse. Fotogrāfs Alfons Bērmāns. LNVK krājums

Uzdevums

11.1. Atrodiet vietu, no kuras uzņemtas šīs fotogrāfijas, un nosauciet vismaz piecas atšķirības starp senajiem attēliem un mūsdienām!

Atbilde

11.1. _____

Skats uz pilsētas kanālu un gulbju mājiņu. Rīga, ap 1913. gadu. "Hebensperger & Co" izdevums. Atklātne. LNVM krājums

19. gadsimta otrajā pusē, izbūvējot kanālmalu, laika gaitā apstādījumus papildināja ar dažādām koka celtnēm. Mūsdienās no tām saglabājusies tikai Gulbju mājiņa, kas atrodas Bastejkalna pakājē un restaurēta pirms 20 gadiem.

Uzdevumi

12.1. Kurās krāsās ir krāsotas Gulbju mājiņas sienas?

Punktu skaits: 2

12.2. Cik gulbju attēlots Gulbju mājiņas ģerbonī?

Punktu skaits: 2

12.3. Kurā gadā un stilā celta Gulbju mājiņa?

- A) 1898. gadā Korejas stilā;
- B) 1863. gadā Nepālas stilā;
- C) 1893. gadā Japānas stilā;
- D) 1852. gadā Ķīnas stilā.

Punktu skaits: 3

Atbildes

12.1. _____

12.2. _____

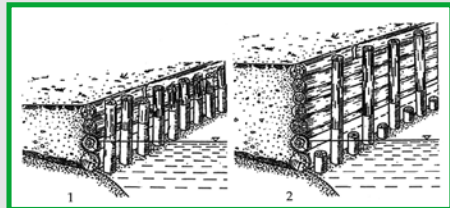
12.3. _____

Senākā Rīgas osta atradās Rīdzenes (Rīdziņas, Rīgas) upes labajā krastā, vietā, kur upe veidojusi dabisku, ap 55 metru platu un ap 4 metru dziļu paplašinājumu. Pirmos krastmalas nostiprinājumus no ozola pāļiem un baļķiem sāka veidot 13. gs. Līdz 15. gs. krastmala vairākkārt pārbūvēta, izmantojot egļu un priežu baļķus; katru reizi stiprinājumus pārvietoja tuvāk upes vidum. Rīdzenes upe tecēja gar pilsētas aizsargmūri apmēram 1 km garā posmā. Tā pakāpeniski aizsērēja, tādēļ 15. gs. Rīgas galvenā osta jau bija pārcelta uz Daugavas krastmalu, bet Rīdzenes krastā saglabājās laivu pietāne.

Arheoloģiskajos izrakumos 1938.–1939. gadā senās Rīgas ostas vietā starp Kalēju, Vaļņu un Vecpilsētas ielām bijušajā Rīdzenes upes gultnē tika atrastas divu 13. gs. kuģu paliekas. T. s. „Rīgas kuģis” būvēts no ozola, bijis 14 metrus garš un 5 metrus plats, tā kravnesība varēja pārsniegt 30 tonnas. Mūsdienās par kādreizējo upes vietu liecina ielu tīkls un to nosaukumi.

Plāns no grāmatas A. Caune, „Pētījumi Rīgas arheoloģijā”. Rīga, 2007.

Rīdzenes upes krasta 13. gs. nostiprinājumu rekonstrukcija. Zīmējums no grāmatas A. Caune, „Pētījumi Rīgas arheoloģijā”. Rīga, 2007.

Uzdevumi

13.1. Kura nozīmīga ēka mūsdienās atrodas vietā, kur kādreiz bija Rīgas osta un tika atrasti kuģi?

Punktu skaits: 5

13.2. Kuras ielas Vecrīgā iezīmē senās Rīgas upes labo un kreiso krastu?

Punktu skaits: 4

13.3. Gleznotāju ielā starp Kalēju un Vāgnera ielu bruģī slēpjas norāde par seno Rīdzenes upi. Atrodiet šo norādi un nofotografējiet to!

Punktu skaits: 5

Atbildes

13..1. _____

13..2. _____

13..3. _____

Rīgas Sv. Jāņa Evanģēliski luteriskā baznīca.
1929. gads.
Fotogrāfs Matīss Pluka.
LNVK krājums

Rīgas Svētā Jāņa Evanģēliski luteriskās baznīcas pirmsākumi tiek saistīti ar bīskapa Alberta pils kapelu, kas rakstos pirmo reizi minēta 1209. gadā. Pirmā Sv. Jāņa baznīca uzcelta laikā starp 1234. un 1297. gadu. Kopš tā laika dievnams vairākkārt pārbūvēts. 16. gs. sākumā atjaunošanas darbu rezultātā vēlās gotikas stila tradīcijās celtā vienjoma draudzes telpa ieguva izskatu, kas saglabāties līdz mūsdienām. 16. gs. pirmajā pusē reformācijas laikā, saasinoties attiecībām starp vecās un jaunās ticības piekritējiem, dievnamu slēdza un ierīkoja tajā noliktavu, altārtelpā – zirgu stalli, vēlāk govju un cūku kūti. 1582. gadā baznīcu nodeva latviešu evaņģēliski luteriskajai draudzei. Ievērojams cieniņš ir baroka formās darinātais altāris ar klasicisma iezīmēm un altārdaļu norobežojošā kokgriezuma balustrāde. Altāris iesvētīts 1769. gadā, to izgatavoja galdnieks K. G. Apelbaums, tēlnieka darbus veica J. E. Meijers, savukārt nepieciešamos kokmateriālus ziedoja mastu šķīrotāju vecākais Jānis Šteinhauers. Mūsdienās tas ir vienīgais baroka laikmeta altāris, kas saglabāties Rīgā.

Uzdevumi

14.1. Cik enģeļu koksulptūru redzams altāra retablā (dekoratīvajā paaugstinātajā daļā)?

Punktu skaits: 5

14.2. Baznīcas dienvidrietumu fasādes (pret Skārņu ielu) augšdaļā redzamas divas akmenī cirstas mūku galvas ar plaši atplestām mutēm. Kādam mērķim tās domātas?

A) lai mūki, nostājušies mūru iekšpusē aiz maskas, varētu caur atvērtu muti uzrunāt tautu, vingrināties daļrunā, aicināt ļaudis uz dievkalpojumu u. tml.;	B) lai pēc lietus novadītu mitrumu no velvju „cepurēm”;
C) tikai dekoratīviem nolūkiem;	D) ventilācijai.

Punktu skaits: 5

14.3. 1582. gadā no slēgtās Sv. Nikolaja Brīnumdarītāja baznīcas uz Jāņa baznīcu nogādāja kroņlukturi, divus zvanus un citu inventāru. Kroņlukturis ar 24 svecēm trīs rindās joprojām atrodas baznīcā. Kurš no lukturiem tas ir?

A) pirmais no altāra;	C) trešais no altāra;
B) otrais no altāra;	D) ceturtais no altāra.

Punktu skaits: 5

Atbildes

14.1. _____ 14.2. _____

14.3. _____

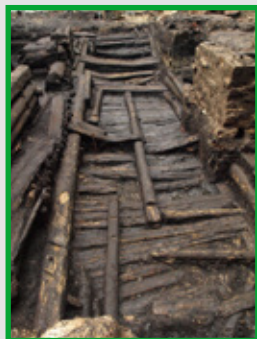
Senākās koka būvju paliekas Rīgā datētas ar 12. gs. Arheoloģiskajos izrakumos fiksētas divas lībiešu ciemu vietas: viens ciems atradies Rīdzenes upes krastā tagadējā Alberta laukuma un Vecpilsētas laukuma rajonā, otrs – Daugavas krastā tagadējā Rātslaukuma rietumu pusē.

12.–13. gs. vietējo iedzīvotāju dzīvojamās ēkas celtas guļbūves tehnikā ar krusta pakšiem vai statņiem stūros. Parasti tās bijušas līdz 5 x 5 metru lielas vientelpas celtnes ar krānsni vai pavardu, to jumts segts ar plēstiem kokiem, kārtīm vai niedrēm un pārklāts ar māla kārtu. Pie dzīvojamām ēkām bijušas arī saimniecības ēkas un kūtiņas, nožogots pagalms.

2011.–2012. gada arheoloģiskajos izrakumos būvlaukumā Audēju ielā 13 un Kalēju ielā 33 izpētīta ap 550 m² liela platība un kultūrslāņa biezums līdz 3,3 metriem. Atsegta 17 senās koka celtnes – dzīvojamās un saimniecības ēkas –, kā arī žogu paliekas un ielu segums. Audēju un Kalēju ielas rajonā atsegta ēkas raksturīgas vietējo iedzīvotāju mājojkiem. Tās atradušās pilsētas aizsargmūra iekšpusē (starp ēkām un mūri vedusi kokiem klātā ieliņa), datētas ar 13.–14. gs. Mūsdienās šī iela saglabājusies daļēji un nav publiski pieejama.

Koka celtnu atliekas Rīgā, Audēju un Kalēju ielā. Fotogrāfs U. Kalējs

Audēju un Kalēju ielā atsegta iela, kuras segums vairākos līmeņos veidots no koku klājuma. Fotogrāfs U. Kalējs

Uzdevumi

15.1. Kas bija seno Rīgas ciemu iedzīvotāji?

- A) latgaļi; B) kurši; C) lībieši; D) zemgaļi.

Punktu skaits: 3

15.2. Kā sauca ielu, kas veda gar pilsētas mūri? (iespējami vairāki varianti) Nofotografējiet to!

- A) Alarma iela; B) Vecā Trokšņu iela; C) Trauksmes iela.

Punktu skaits: 4

Atbildes

15.1. _____

15.2. _____

Mārstaļu iela Rīgā. 1931. gada jūnijs. Fotogrāfs Matīss Pluka. LNVK krājums

Uzdevums

16.1. Atradiet šo vietu un nofotografējieties tur!

Punktu skaits: 3

Jaunavu iela Rīgā. 2021. gada maijs. Fotogrāfe Sanita Kalna

Rīgā dažādu būvdarbu laikā gadās atrast arī senus, pirms vairākiem gadu tūkstošiem nogrimušus koku stumbrus. Veicot pamatu rakšanas darbus Rātslaukuma teritorijā, tika atrasta 3500 gadu sena ozola stumbra daļa. Šis ozols varētu būt audzis 500 gadus. Patlaban tas eksponēts Jaunavu ielā.

Uzdevumi

17.1. Kad varēja nogrimt senākais Rīgā atrastais ozols? (iespējami vairāki varianti)

- A) 1. gadu tūkstoši pr. Kr.;
- B) pirms 3500 gadiem;
- C) ap 1000. gadu pr. Kr.

Punktu skaits: 6

17.2. Kur redzams senākais Rīgā atrastais ozola stumbra fragments?

Punktu skaits: 4

17.3. Nofotografējiet to!

Punktu skaits: 5

Atbildes

17.1. _____

17.2. _____

17.3. _____

Herdera laukums Rīgā. 1929. gads. Fotogrāfs V. Vējiņš.
LNVK krājums

Līdz pat 19. gs. otrajai pusei Rīgā nebija tra-dīciju iekopt plašus parkus un apstādījumus. Vienīgais dārzs pilsētā jau kopš viduslaikiem bija kādreizējais klostera pa-galms pie Rīgas Doma baznī-cas, kas dēvēts par pilsētas zaļo salu. Laukums Vecrīgā starp Palasta ielu, Doma lau-kumu un Rīgas Domu izvei-dots 1650. gadā un saukts par Mazo Svaru laukumu, jo tajā atradās pilsētas mazie sva-ri. Laukuma pārbūve sākās 1864. gadā ar svaru ēkas no-jaukšanu un pieminēkļa uz-stādīšanu vācu izcelsmes dzejniekam, filozofam un teo-logam Johanam Gotfrīdam Herderam (1744–1803). Lau-kumu pārdēvēja par Herdera laukumu. Pašreizējo apveidu tas ieguva 19. gs. beigās, kad nojauca apbūvi Doma baznī-cas rietumu pusē un ap Her-dera pieminēkli izveidoja ne-lielu zaļo zonu, iestādot divus kokus, kuri tur aug joprojām.

Uzdevumi

18.1. Kuras sugas kokus iestādīja Herdera laukumā?

Punktu skaits: 4

18.2. Līdzās Herdera pieminēklim uzstādīta informatīva plāksne. Kurās valodās ir teksts uz tās?

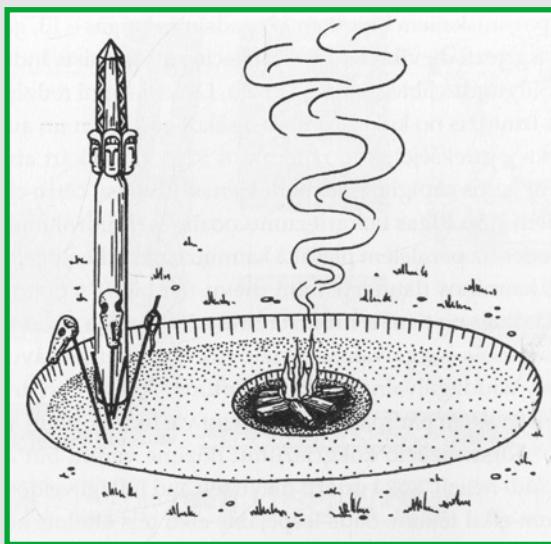
Punktu skaits: 4

Atbildes

18.1. _____

18.2. _____

Pirms Rīgas pil-sētas izveidošanās tās vietā atradās divi vietējo iedzīvotāju ciemi – Rīdzēnes un Daugavas krastā. Atklātas arī divas apbedījumu vietas – tagadējā Rātslaukuma daļā un uz ziemeļiem no Doma baznīcas. Tomēr par šo cilvēku reliģiskajiem priekšstatiem ir zināms maz. Arheoloģiskajos izrakumos 1986.–1989. gadā pie Doma baznīcas tās ziemeļu pusē tika atrastas vairākas konstrukcijas – pagāniskā kulta vietas. Viena no tām ir 2 × 3 metru liela blodveida bedre. Tajā bija redzamas vairākas ogļu un pelnu kārtas, kas liecina par ilgstošu un atkārtotu šīs vietas izmantošanu. Bedres centrā tika uzziets ziedojums – zirga apakšžoklis –, bet malā atklātas ozola staba un mietu paliekas (datējums: 12. gs.). Arheologs Andris Caune izteicis pieļāvumu, ka staba augšgals varējis būt veidots kā dievības tēls.

Ziedojuma vietas rekonstrukcija. Zīmējums no grāmatas A. Caune, „Pētījumi Rīgas arhitektūrā”. Rīga, 2007.

Uzdevumi

19.1. Kāpēc ozola staba atradums arheologiem ļāva interpretēt atradumu kā dievības tēlu?

- A) ozols bija vispieejamākā koku suga 12. gs.;
- B) ozols senās Rīgas apbūvē nav izmantots;
- C) priede 12. gs. Daugavas lejtecē bija liels retums.

Punktu skaits: 5

19.2. Nostājieties Doma laukumā uz ietves pie padziļinājuma Doma baznīcas sēnā, aptuveni pret vietu, kur uz leju ved vidējās kāpnes. Cik patstāvīgi augošu koku (neskaitot puķupodus pie āra kafejnīcām) jūs redzat?

Punktu skaits: 4

Atbildes

19.1. _____

19.2. _____

Jēkabam Dombrovskim piederoša kokzāģētava Rīgā, Koku salā pie Krīdenera dambja ap 1900. gadu. Tajā savas darba gaitas uzsāka Augusts Dombrovskis. Fotogrāfs Oskars Emīls Šmits. LNVK krājums

„Zaļā skola” Vecmīlgrāvī Rīgā. Foto no grāmatas A. Caune, „Rīgas Ziemeļu priekšpilsēta pirms 100 gadiem”. Rīga, 2009.

Kokapstrādes industrijas nestā peļņa 19.–

20. gs. tika izmantota ne tikai zāģētavu īpašnieku maku pildīšanai, bet arī cēlu mērķu vārdā. 19. gs. beigās Pils ielā 24 atradās uzņēmēja Augusta Dombrovskā firmas centrāle. Šis latviešu uzņēmējs, mecenāts un kultūras veicinātājs jau dzīves laikā kļuva par leģendu, sabiedrībā baudot lielu popularitāti un cieņu. 1887. gadā Dombrovskis Vecmīlgrāvī nodibināja savu kokzāģētavu, kas drīz kļuva par vienu no lielākajiem kokmateriālu apstrādātājiem Rīgā un Vidzemes guberņā. Dombrovskā zāģētavas bija apgādātas ar modernākajiem dzinējiem, tajās darbojās gateri ar speciāliem darbgaldiem koksnes apstrādei. Lai zāģmateriālus piegādātu kokzāģētavām, tika uzbūvēts arī velkonis un vairākas laivas. Lielāko peļņas daļu Augusts Dombrovskis ieguldīja sabiedriskā labuma veicināšanas projektos: piešķīra izdevīgus kredī-

tus un koka būvmateriālus strādnieku māju celtniecībai, uzbūvēja staltu namu pašā 1904. gadā dibinātajai pretalkohola biedrībai „Ziemeļblāzma”, izveidoja pamatskolu (tā saukto „Zaļo skolu”) strādnieku bērniem ar vienu no pirmajiem bērnudārziem Latvijā, 1907. gadā atvēra pansionātu latviešu kultūras darbiniekiem – Burtnieku namu. „Koku magnāts” Dombrovskis parūpējās par to, lai viņa mantojums turpinātu kalpot sabiedrībai arī pēc viņa nāves – testamentā viņš „Ziemeļblāzmas” pili novēlēja kultūras aktivitātēm „mīļajai latvju tautai”.

Uzdevumis

20.1. Jūs stāvat pie Augusta Dombrovskā uzņēmuma bijušās centrāles. Kurās mūsdienā Rīgas apkaimēs atradās firmas kokzāģētavas?

Punktu skaits: 4

Atbilde

20.1. _____

Burinieki Daugavā iepretim Rīgas Sv. Pētera baznīcai ap 1890. gadu.
Fotogrāfs nezināms. LNVK krājums

Ja mūsdienās Rīgas ostas – gan pasažieru, gan kravu – atrodas lejup pa Daugavu aiz Vanšu tilta, tad no viduslaikiem līdz pat 20. gs. pirmajai pusei gandrīz visa intensīvā Rīgas tirdzniecība noritēja krietni tuvāk pilsētas centram – Daugavas krastmalā, pretī Vecrīgai, kur mūsdienās atrodas 11. novembra krastmala. Līdzās svarīgākajai Rīgas koku eksportprecei – zāgmateriāliem – vairākus gadsimtus būtisks eksporta produkts bija koka pelni un potaša (kālija karbonāts). Livonijā iegūtos koka pelnus jau 13.–15. gadsimtā izveda uz Gotlandi, Lībeku un Brigi, bet visvairāk tos caur Rīgas ostu eksportēja 17. gs. vidū – ik gadus starp 1000 un 2500 lastu (2000–5000 tonnu) pelnu.

Rietumeiropā augot pieprasījumam pēc potašas, 18. gs. to pastiprināti eksportēja arī no Latvijas teritorijas. Potašu ieguva, pelnus izkarsējot speciālās krāsnīs. Tikai 19. gs. pelnus un potašu kā rūpniecības izejvielu aizstāja citi ķīmiskie produkti.

Uzdevumi

21.1. Kur izmantoja pelnus? (iespējamās vairākas atbildes)

A) ķieģeļu ražošanai;	D) tekstilrūpniecībā;
B) ziepju gatavošanai;	E) virvju vīšanā.
C) pārtikas rūpniecībā;	

Punktu skaits: 4

21.2. Kur izmantoja potašu? (iespējamās vairākas atbildes)

A) stikla un porcelāna ražošanā;	C) kosmētikas ražošanā;
B) papīra un līmes ražošanā;	D) metālrūpniecībā.

Punktu skaits: 4

Atbildes

21.1. _____

21.2. _____

Plostu tilts pār Daugavu Rīgā. 19. gs. otrā puse.
Fotogrāfs Alfons Bērmanis. LNVK krājums

Lai izveidotu pastāvīgu, nepārtrauktu satiksmi starp abiem Daugavas krastiem, pirmo Plostu tiltu pār Daugavu uzcēla 1701. gadā, Ziemeļu kara laikā pēc Zviedrijas karaļa Kārļa XII pavēles. Tilts savienoja Katrīnas dambi un Spilvi. To būvēja, ar tauvām un enkuriem sastiprinot laivas un plostus un pāri pārlietot dēļu

segumu – to sauca par laivu tiltu. Sākotnējā vietā tilts nestāvēja ilgi – beidzoties karadarbībai, Rīgas pilsētai no tā vairs nebija nekāda labuma. Rīgas rāte pārņēma tiltu savā pārziņā un pārvietoja pa Daugavu tuvāk pilsētas centram. Plostu tiltu izmantoja tikai vasarās, bet ziemā, lai ledus to nesalauztu, demontēja. Neskatoties uz piesardzības pasākumiem, 1705. gada pavasarī plūdi tiltu sadragāja un aiznesa uz jūru. 1714. gadā uzcēla jauno Plostu tiltu – aptuveni tagadējā Akmens tilta vietā –, un arī to ziemas sezonā neizmantoja. Tilta konstrukcijas vairākkārt pilnveidoja. 18. gs. tas līdzās Sv. Jēkaba baznīcas zvanam un Lielā Kristapa statujai tika saukts par vienu no trim Rīgas brīnumiem. 1892. gadā Plostu tilta posmus pamazām sāka aizstāt ar pontoniem, līdz 1896. gadā tā vietā atklāja Pontonu tiltu.

Uzdevumi

22.1. Kādiem nolūkiem uzcēla pirmo Plostu tiltu Rīgā pār Daugavu?

A) tirdzniecības;	C) militāriem;
B) ceļošanas;	D) iedzīvotāju ērtībām ikdienas gaitās.

Punktu skaits: 5

22.2. Plostu tilta lietošana, kā arī peldlīdzekļu caurlaišana, bija par maksu. Kas bija atbrīvoti no maksāšanas?

A) tirgotāju un ormaņu pajūgi;	C) Rīgas rātes locekļi, šķērsojot tiltu gan kājām, gan pajūgos;
B) armijas, policijas, ugunsdzēsēju, ārstu, garīdznieku transports un kājāmgājēji;	D) gīlžu meistari un amatu mācekļi.

Punktu skaits: 6

Atbildes

18.1. _____

18.2. _____

Lielais Kristaps ir viens no senās Rīgas simboliem; tā oficiāla godināšana aizsākas 16. gadsimta sākumā. Svētais Kristaps (Kristofors) kā aizgādnis un labvēlis tika īpaši cienīts latviešu pārcēlāju, plostnieku, krāvēju un nastu nesēju vidū. Senajā Rīgā pastāvēja ticējums, ka lentītes, priekšauta vai monētas ziedoņums Lielajam Kristapam nodrošina veiksmi tirdzniecībā un darījumos. Savukārt mātes bieži vien centās ārstēt savus bērnus, apsieņot tiem lentītes, kas pirms tam tika apvītas ap kādu Lielā Kristapa skulptūras daļu.

Pirmā Lielā Kristapa koka skulptūra Rīgā parādījās ap 1510. gadu. Sākotnēji tā atradās tagadējās Alksnāja ielas galā, vēlāk to pārcēla uz Kaņepāju tirgus rajonu pie pārceltuves, tagadējā Dzelzceļa tilta galā. Skulptūra vairākkārt atjaunota. 1682. gadā tēlnieks Mihaels Brinkmans izgatavoja 2,36 metrus augstu priedes koka skulptūru, kas patlaban glabājas Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā, bet Daugavas malā novietota 1997. gadā koka tēlnieka Ginta Upīša veidotā kopija.

Rīgas Lielais Kristaps pirms 1919. gada. 1930. gadu atklātnē.
Avots: zudusi.lv

Uzdevumi

23.1. Ko labajā rokā tur Lielais Kristaps? Par kuru profesiju šis prieksmets liecina?

Punktu skaits: 6

23.2. Par ko vēsta teksts pie Lielā Kristapa skulptūras?

Punktu skaits: 4

Atbildes

23.1. _____

23.2. _____

No 1817. līdz 1915. gadam šajā laukumā atradās Uzvaras kolonna. Mūsdienās tur aug daudz koku; ar vienu īpašu koku saistīts kāds ikgadējs pasākums, kurā piedalās Valsts prezidents.

Skats uz Uzvaras kolonnu. Rīga, 19. gs. 2. puse. Pēc. K. Šulca fotogrāfijas gravējis un iespiedis Augusts Vegers Leipcijā. Gravūra. LNVM krājums

Uzdevumi

24.1. Atrodiet šo laukumu un nofotografējiet attēlā redzamo skatu mūsdienās!

Punktu skaits: 4

24.2. Ar kuru koku saistās šajā laukumā organizētie pasākumi ar Valsts prezidenta līdzdalību?

Punktu skaits: 4

Atbildes

24.1. _____

24.2. _____

Gan viduslaikos, gan vēlāk kopstrādi pilsētu tuvumā sekmeja pilsētu privilēģijas, kas tirgotājiem, koksnes apstrādātājiem un kuģu mastu šķīrotājiem garantēja ekskluzīvas tiesības nodarboties ar savu rūpalu tiešā ostu tuvumā. 18. gs. lielākās kokzāģētavas Rīgas tuvumā (Pārdaugavā) piederēja latviešu izcelsmes mastu šķīrotājiem Šteinhaueriem, Muižējiem un Grindeļiem. 18. gs. beigās caur Rīgas ostu ik gadu eksportēja caurmērā 59 000 dēļu. Dēļi, plankas, brusas un citi celtniecībā izmantojami kokmateriāli par galveno koka eksportpreci Rīgas ostā kļuva jaunajos laikos. Tomēr senākā koka eksportprece bija cita. Šos blukus, parasti 4–4,5 metru garumā, piegādāja, pludinot pa Daugavu, un aptēsa uz vietas Rīgā, lai pēc tam iekrautu kuģos. Tos lietoja gan mucu izgatavošanai, gan kuģu būvniecībā. Šis Baltijā cirstais koks bija iecienīts arī gleznotāju aprindās – no tā izgatavoja gleznu pamatnes.

Burinieks Daugavmalā, Rīgā. 20. gs. sākums. Fotogrāfs nezināms. LNVK krājums

Alus mucas Cēsu apriņķa Vecpiebalgas pagastā Vecķidēnu mājās. 1928. gada 2. maijs. Fotogrāfs Jānis Students. LNVK krājums

Uzdevums

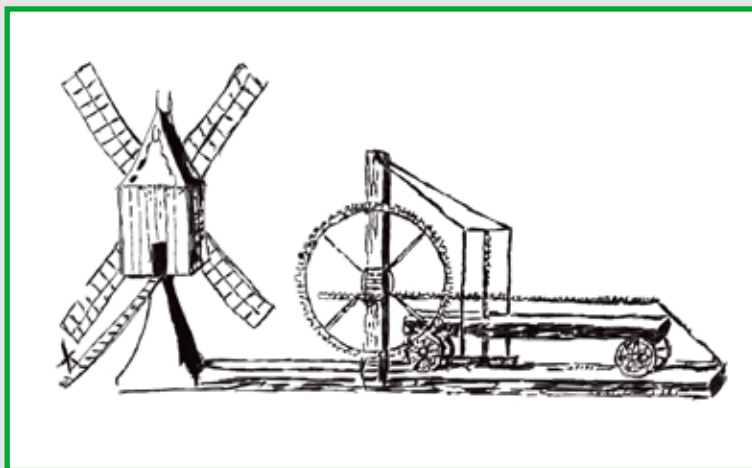
25.1. Kuras sugas koki bija senākie Rīgas eksporta kokmateriāli?

Punktu skaits: 4

Atbilde

25.1. _____

Par kokapstrādes pirmsākumiem viduslaiku Rīgā precīzu ziņu nav, taču jau 14. gs. avotos minēts, ka pirms 1330. gada tieši pie Rīgas robežām darbojušās divas dzirnavas. Vienās no tām malta labība, bet otrās – zāgēti koki. Ne par dzirnavām, ne Rīgas apkārtnes izskatu nav saglabājušās vizuālas liecības. Taču minētās 14. gs. „koka dzirnavas”, visticamāk, atradās Rīgas salā – nelielā salīnā starp Daugavu un Rīdzenes upīti mūsdienu Centrāltirgus apkaimē. Netālu garām gāja tirdzniecības ceļš, kas no Rīgas aizvijās gar Daugavu uz Latgali, Krieviju un Baltkrieviju. Ūdens tuvums bija izšķiroši svarīgs kokapstrādei, jo Latvijā līdz pat 1970. gadiem lielākā daļa kokmateriālu tika pludināta pa ūdensceļiem – upēm un kanāliem.

Kokzāgētavas mehānisma uzbūve. Mākslinieks Vilārs de Onekūrs. Francija, 13. gs. No grāmatas Juris Emsiņš, „Koks Latvijas valsts un tautas dzīvē”. Rīga, 2014.

Uzdevums

26.1. Kas darbināja Rīgas senākās „koka dzirnavas”?

Punktu skaits: 4

Atbilde

26.1. _____

Turģeņeva ielā Rīgā. 1934. gada aprīlis. Fotogrāfs Ernests Āboliņš.
LNVN krājums

Krievu tirgotājiem viduslaiku Rīgā bija savs kvartāls, kur atradās dzīvojamās ēkas, noliktavas, ģildes nams, nabagu patversme, slimnīca un kapsēta, kas Rīgas zemes grāmatās pieminēta jau 1444. gadā. „Krievu sētā” ietilpa arī Sv. Nikolaja pareizticīgo baznīca. Pēc Lielā Ziemeļu kara Rīga kļuva par Krievijas impērijas pilsētu, te ieradās arvien vairāk krievu tautības tirgotāju. Sākotnēji viņi priekšpilsētā atvēra daudzas mazas tirgotavas, bet 1769. gadā, izstrādājot priekšpilsētas apbūves projektu, šīs dažādās vietās esošās tirgotavas paredzēja apvienot vienuviet – lielā tirdzniecības pagalmā. Pirmais ēku komplekss, kas ietvēra 62 veikaliņus un četras lielas noliktavas, gāja bojā 1812. gada Lielajā ugunsgrēkā. Attēlā redzamo celtni uzcēla 1820. gados, un tā aizņēma veselu kvartālu. 19. gs. beigās Rīgas ceļvežos tā ieteikta kā ievērojams apskates objekts. Tiesa gan, laika gaitā ēkai kā tirdzniecības vietai zuda pielietojums un to galvenokārt izmantoja kā noliktavu.

Uzdevumi

27.1. Kāda bija attēla priekšplānā redzamās ēkas funkcija?

A) lūgšanu nams;	C) restorāns;
B) skola;	D) tirdzniecības sēta.

Punktu skaits: 6

27.2. 1951. gadā ēku nojauca, tās vietā uzceļot vienu no mūsdienu Rīgā zināmākajām augstceltnēm. Kāds ir tās nosaukums?

Punktu skaits: 4

Atbildes

27.1. _____

27.2. _____

Rīgas Vissvētās Dievmātes Pasludināšanas baznīca, kas bieži dēvēta par Svētā Nikolaja Brīnumdarītāja baznīcu, ir viens no vecākajiem Rīgas pareizticīgo dievnamiem un viena no Rīgas klasicisma stila arhitektūras pērlēm. Dievnama vēsture aizsākās jau viduslaikos – 1453. gadā Sv. Nikolaja baznīca pirmo reizi minēta Rīgas rātes dokumentos. Tagadējā baznīca būvēta 1814.–1818. gadā un kļuva par tā laika lielāko pareizticīgo koka dievnamu Rīgā. Tas celts no priežu baļķiem kā guļbūve un līdz mūsdienām saglabājis gandrīz nemainīgs. 19. gs. otrajā pusē baznīcai piebūvēts stiklots vējtveris, 20. gs. tai vairākkārt remontēta un pārbūvēta priekštelpa.

Uzdevumi

28.1. Kāpēc baznīcai ir divi tik atšķirīgi nosaukumi?

Punktu skaits: 5

28.2. 1839. gadā ap baznīcu tika uzcelts koka žogs. Kurā gadā to nomainīja ar metāla žogu, kas redzams joprojām?

- A) 1886. gadā;
- B) 1920. gadā;
- C) 1964. gadā;
- D) 2005. gadā.

Punktu skaits: 5

28.3. Kuram svētajam veltīta pie baznīcas vārtiem novietotā ikona? Kādā krāsā ir ikonas rāmis?

Punktu skaits: 6

Atbildes

28.1. _____

28.2. _____

28.3. _____

Rīgas Jēzus Evaņģēliski luteriskā baznīca ir lielākā vēsturiskā koka celtne Latvijā, viena no lielākajām koka baznīcām Eiropā un ievērojams klasicisma arhitektūras piemineklis. Esošā baznīca ir pēc skaita ceturtā Jēzus baznīca; tā būvēta laikā no 1818. līdz 1822. gadam. 19. gs. sākumā liela daļa draudzes locekļu bija mastu šķīrotāji. Mastu koki bija svarīga un dārga eksportprece, savukārt mastu šķīrotāji – vieni no turīgākajiem Rīgas amatniekiem, kas savas baznīcas celšanai izvēlējās visaugstvērtīgāko kokmateriālu. Dievnamam ir šķautņu guļbaļķu sienas, un arī nesošās kolonnas ir no koka. Konstrukcijas izceļas ar ļoti rūpīgu apstrādi un augstu amatniecisko profesionalitāti. Ēkas pamatā ir regulārs astoņstūris, kam pieslēdzas četras simetriskas piebūves. Dievnama kolonnas, soli, kancele, altāris un ērģeles ir krāsotas baltas, kas izceļas uz nekrāsoto sienu dabiski pelēcīgās nokrāsas. Laika gaitā zuduši kuplie koku stādījumi ap baznīcu un 36 granīta stabi ar dzelzs ķēdēm, kas ierobežoja laukumu.

Jēzus draudze dibināta 1638. gadā. No 1767. līdz 1769. gadam draudzē kā adjunktmācītājs kalpoja Johans Gotfrīds Herders. 18. gs. notika pirmais dievkalpojums latviešu valodā, 1903. gadā izveidojās pastāvīga latviešu draudze, un 1906. gadā tajā bija jau 14 000 locekļu.

Rīgas Jēzus ev. luteriskās baznīcas iekšskats. 1929. gada aprīlis.
Fotogrāfs Matīss Pluka. LNVK krājums

Uzdevums

29.1. Apskatiet baznīcu no visām pusēm un uzrakstiet, kuri ēkas eksterjera un tās apkārtnes elementi atbilst šiem skaitļiem:

- 12;
- 10;
- 4.

Punktu skaits: 6

Atbildes

- 29.1. • 12 _____
- 10 _____
- 4 _____

Pareizās atbildes:

1.1. B

1.2. Divas: Sv. Pētera un Sv. Jāņa skulptūras. (Sākotnēji baznīcas altārdaļā bija altārglezna. Kopš 1912. gada altāri veido trīs smailarkas ar krucifiksu centrā. Pēteris ar atslēgām kreisajā pusē, Jānis ar kausu labajā pusē)

2.2. Divi

3.1. Jēzus un Dievmāte ar bērnu.

4.1. Divas: koka īres nams Brīvības ielā 41, celts 1875. gadā, kur patlaban darbojas krogs „Citi Laiki”, un dievnams Brīvības ielā 56 – Rīgas Svētā Iabticīgā lielkņaza Ņevas Aleksandra pareizticīgo baznīca

4.2. B

5.1. Viesnīca „Latvija” (tagad „Radisson Blu Hotel Latvija”)

5.2. C

6.1. D

7.1. Ozols, veltīts Latvijas Nacionālajai bibliotēkai

7.2. Liepa

7.3. Sēta

8.1. Kukaiņi

8.2. 1829. gadā

9.1. D

9.2. Holandes liepas

9.3. C

9.4. D

10.1.

A	B	C	D	E	F	G	H	I
5	3	2	6	1	8	4	9	7

11.1. Visas atšķirības, kuras esat pamanījuši, ir pareizas

12.1. Balta, melna, dzeltena, rozā

12.2. Divi

12.3. Viens

13.1. „Galerija Centrs”

13.2. Kalēju un Vaļņu ielas

13.3. 1

14.1. 4

14.2. B

14.3. B

15.1. C	24.2. Ziemassvētku egle, veltīta
daudzbērnu ģimenēm no
Latvijas novadiem
15.2. A, B, C	
16.1. 2	25.1. Ozols
17.1. A un C	26.1. Vēja spēks
17.2. Rīgas Rātsnamā (Rīgas domes
ēkā, t/c „Rātes pasāža”)	27.1. D
17.3. 3	27.2. Zinātņu akadēmijas
augstceltne
18.1. Divus ozolus	28.1. 1818. gadā uzceltais dievnams
ietvēra divas baznīcas –
Vissvētās Dievmātes
Pasludināšanas baznīcu
(celtnes centrālā daļa,
kas noslēdzas ar altāri)
un Svētā Nikolaja baznīcu
(priekšbaznīca, kas piebūvēta
centrālajai celtnī).
Abas baznīcas atdalītas ar
sienu un stiklotām durvīm.
18.2. Latviešu, angļu
un krievu valodā	
19.1. B	
19.2. 5	
20.1. Vecmīlgrāvī un Ķengaragā	
21.1. B un D	28.2. A
21.2. A un B	
22.1. C	28.3. Sv. Nikolajam Brīnumdarītājam.
Rāmis ir zeltīts
22.2. B	
23.1. Airis, pārcēlājs	29.1. • 12 – liepiņas baznīcas sānu
malās;
• 10 – loga rūšu skaits pirmā
līmeņa logos;
• 4 – ieejas, logu rūtismazajiem
logiem, durvis, kolonas katrai
ieejai
23.2. Divi nostāsti par to, kas bijis
Lielais Kristaps un kāpēc viņš
tiek godināts	
24.1. 4	

Egle ir trešā izplatītākā koku suga Latvijā. Tā veido **19 %** Latvijas mežu kopplatības

Picea abies

Pasaulē aug apmēram 35 egļu sugas. Latvijā dabiski aug viena egļu suga – **parastā egle**

Egle ir **visātrāk augošā skuju koku suga** Latvijā, un mežu īpašniekiem nodrošina lielāko peļņu

Egles koksni plaši izmanto **koka ēku konstrukciju veidošanai**, jo tā ilgi kalpo un viegli padodas apstrādei

Egle ir viena no nedaudzajām **ēncietīgajām** koku sugām Latvijā

Videi draudzīgāk Ziemassvētkos izvēlies **egļiti podiņā**, kas pēc svētkiem rotās dārzu un turpinās priecēt

Egle

45,3 metri

AUGSTĀKĀ EGLE LATVIJĀ

Latvijā augstākais koks ir 45,3 metrus augstā Sauta kalna Garā egle

4,58 metri

DIŽĀKĀ EGLE LATVIJĀ

Uzskata, ka Latvijā aug Baltijā dižākā egle ar 4,58 metru apkārtmēru. Tā aug Krimuldas muižas parkā

PASAULĒ VECĀKAIS KOKS ir >9500 gadus veca egle

Zviedrijā, Dalarna apgabalā. Pirms 9500 gadiem cilvēki pirmoreiz sāka kultivēt miežus un kviešus
Egles mūžs ir **200–300** gadi, ciršanas vecumu tā sasniedz 80 gadus

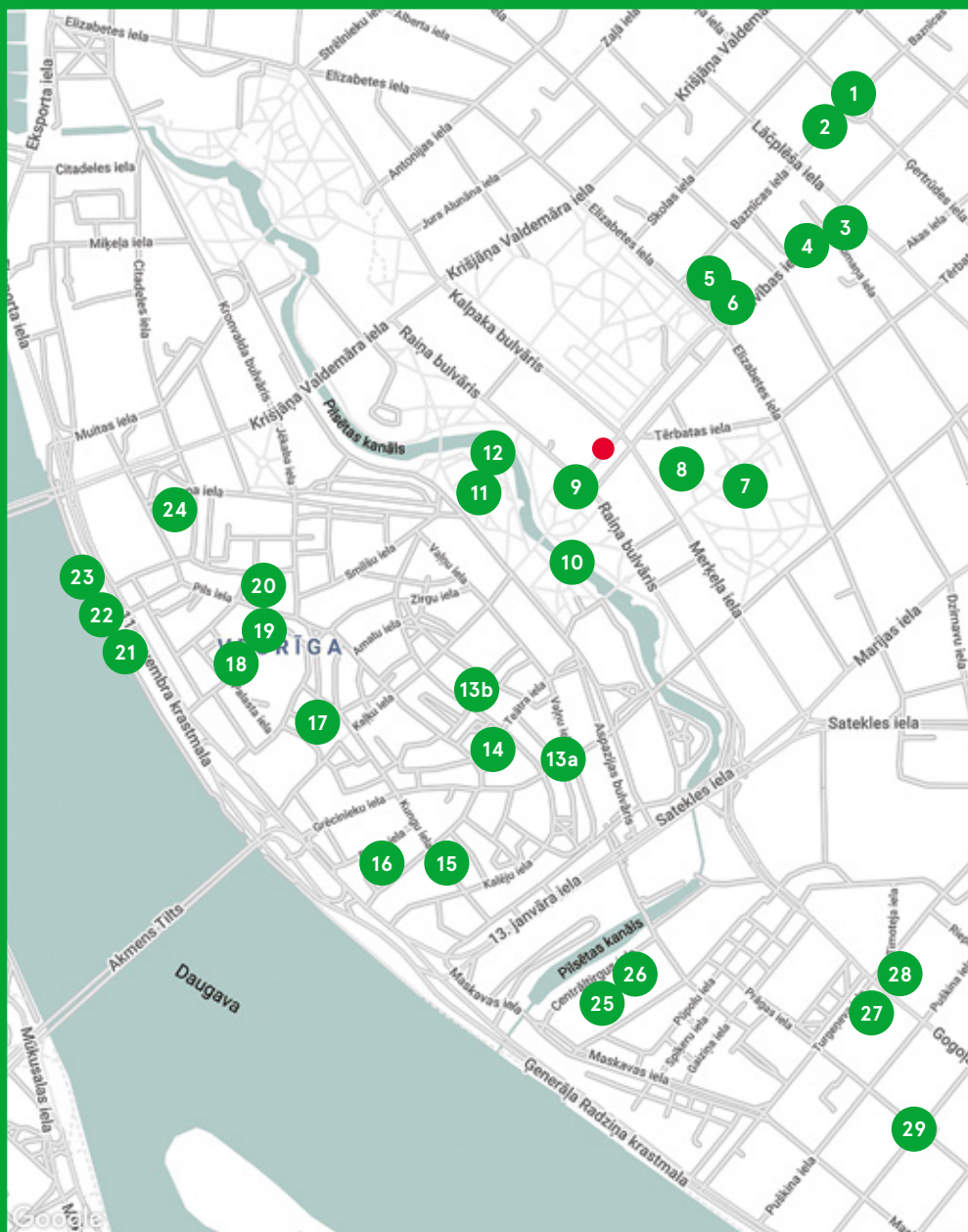
Zviedrija

Senas egles **koksni uzskata par īpaši skanīgu** un izmanto mūzikas instrumentu, piemēram, vijoliņu (tajā skaitā Stradivāri vijoliņu) un ģitāru izgatavošanai

Lai ilgāk saglabātu Ziemassvētku egļiti, ūdenim traukā zem egles kājas var pievienot aspirīnu tableti, glicerīnu un pāris karotes cukura, kas koku baro

#kokampapedam, #AirisMozusunradio
 Latvijas Nacionālais vēstures muzejs
 Rīga, Brīvības bulvāris 32,
 T: 67221357; info@lnvm.lv
 f t i LNVMuzejs